

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Մինչ հողածածք քիւն թնկերն կը բանան,
Մանրիկ սիրուն ճընճողկներ:

Ձեռքն օրիորդն իր աչքերուն՝ կը բանայ
Կանանչ փեղկեր տընակին.
Մատներն վարդէ դուրս կարկառած՝ կաթոգին
Արփույն համոյր մը կու տայ:

Հեռուն կարծես սկի նետուն կ'որորին
Հասկերն արտին դեղնորակ:
Ու քոփն հերկուած դաշտէն կ'ելլէ շողին տաք՝
Փըրտինքը խոնջ մըշակին:

Սայլակ մը հին ձորէն կ'երթայ ճըռինով.
Առջէն եզերն յամրորքայլ.
Անոր վըրան բացզըլուխ ծերն հոգեզմայլ
Ջերմ աղօթքի խոկումով:

Դեղին շողերն ճամբահեռուն մէջ կ'իյնան
Ինչպէս տերէն աշնային:
Գիւղն ու արեւ ջերմ ճամբորդով կը գրկուին,
Իրլեւ երկու սիրական:

Հառապայթներ հարսնամատի պէս սիրուն՝
Մաղիկներու կը փարին,
Տերեւներէն վար կը հոսին մեղրածին,
Բոյրն ու պերճանք վարդերուն:

Կարծես հիւղերն կ'այրին բոցով մոգական,
Քարերն սատափ ոսկեծիր.
Ու ճամբուն վրայ հորթեր կայտառ և կարմիր՝
Տըզու նըման կը խայտան:

Մուխը կ'ելլէ խօլ հարսի պէս պարաւոր,
Երկայն վարսով արջնաթոյր,
Թոնիրին մէջ հացն է կ'իւրի քաղցրաւոր,
Հազուած փրտով մայրածոր:

Դեռ կը հընչէ կոշակին ձայնն հեռի
Հին տաճարէն կիսաւեր.
Ու քաղցրաձայն երգէն հարբած թիթեռներ
Պար են բոնեի հոլաթեւ:

Ո՛հ թող ծըխեն բուխուրիկներն սոսկման,
Թող զայ գեփիւն զով այգուն,
Թող սքողաղ թափ տայ թեւերը փայլուն
Կանչէ՝ արեւն աշնման:

Ու սրտիս մէջ պարտէջն այգուն թող բացուի.
Հարբիմ ծաղկին շինջ շաղով:
Ես ծնրադիր լամ, աղօթեմ ժամին քով՝
Որ այգն երբեք չըմբռնի:

Հ. Վ. ՅՈՂԱՆԻՍԻԱՆ

ZABELLE C. BOYAJIAN. — Gilgamesh, a dream of the eternal Quest; illustrated by the author with an introduction by Sir Ernest A. Wallis Budge, Kt. Keeper of the Egyptian & Assyrian antiquities at the British Museum. — Printed & published by George W. Jones at The Sign of The Dolphin i Gough Square, Fleet St, London MCMXXIV. էջ 110. գին՝ երկու կինէ (== 2 անգգ. սկիւր և 2 շիւլ.)

Վերջերս մեր կտրիճ բանաստեղծուհին Օրիորդ Ձապէլ Պոյաճեանն ի Լոնտրա խիստ կարեւոր երկ մը հրատարակեց, ինչ որ պատճառ եղաւ Բրիտանական մայրաքաղաքին մէջ թէ՛ իր և թէ՛ ազգիս համբաւին աճման: Հոն արդէն 1916էն ի վեր ան ծանօթացուցած էր Անգղիոյ գիտական աշխարհին՝ մեր մատենագրութեան մէկ քանի գանձերը՝ հայ բանաստեղծութեանց հատընտիր ծաղկաքաղով մը, զոր մասամբ թարգմանած էր Նոյն ինքն Օր. Պոյաճեան:

Ներկայ երկասիրութիւնը որ լոյս տեսած է մեծադիր փառաւոր հատորով մը՝ կը պարունակէ զանազան ոսկեզարդ գուռազեղ նկարներ, որոնք հանուած են ամենահայտնաբանութեամբ՝ ուղղակի Օր. Պոյաճեանի գծած 15 ջրանկարներուն վրայէն: Գիրքը, որ նուիրուած է երեւելի զրազէտ քննադատ Sir Israel Gollanezի և անոր Տիկնոջ, ունի ներածութիւն մը, զոր գրած է Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանին Եգիպտական և Ասորական Հր. նութեանց Տեսուչը Sir Ernest A. Wallis Budge, Kc.: Նկարիչ-բանաստեղծուհին այդ Բամբին մէջն է որ ուսումնասիրելով Նիւթը օւղղակի սոյն հոյակապ քննադիւններուն վրայ՝ գիտցած է յետոյ նուրբ ճաշակով և արուեստով աւելցնել յիշատի նաեւ արեւելեան ճոխ գոյներ, ներկայացնելու համար՝ երկակայտակար:

առասպելը՝ ուսկից ան ստացեր է իր ներշնչումը:

Գեղարուեստի ու հնախօսութեան տեսակետով՝ շատ հետաքրքրական է այս բանաստեղծութիւնը, որ ունի նաեւ բարոյական՝ ու զրեթէ կ'ուզեմ ըսել՝ հոգեկան մեծ շահագրգռութիւն մը. որովհետեւ 5000 տարուան խորհրդապաշտ առասպելի մը բանաստեղծութիւնն յիշեցուցած միջոց — ուր դեռ մարդկութեան սրտին առաջին բարախումբներն աւելի բարձր ու ազնուական կեանքի մը կը ձկտէին — կը տեսնուի միանգամայն արդի և զարգացեալ կնոջ մը հոգին, որ ներկայ համաշխարհային խոռվայոյզ օրերուն մէջ՝ անգամ մ'ալ ամփոփ ու բանաստեղծական ուշազրաւ աշխուժով մը կը հաստատէ բովանդակ զարեւու իմաստուն ու բարի անձանց սա դասը, թէ Երջանկութիւնը մի միայն արդարութեան ու բարութեան մէջ կը կայանայ:

Թատերական քերթուածիս մէջ զլիսաւոր դեր խաղացողն է կիրկամէշ, հին Ասորեստանի առասպելախառն դիւցազնը, որուն քաջագործութիւնները կարգ մը թրք. ծուն խեցեղէններու վրայ ներկայացուած են, որոնք՝ ասկէ 70 տարիներ առաջ՝ հին Նինուէի պեղումներուն մէջ գտնուեցան. իսկ հիմակ Լոնտրայի Բրիտանական թանգարանին մէջ կը պահուին: Կիրկամէշ «կատարեալ և յաւերժական կեանքի» իր տաժանելի հետազօտութեան մէջ՝ կ'անցնի նաեւ ի մերս Հայաստան, ուր կը գտնուի Հասիս-Ատրա (Ասորեստանեայց Նոյ նահապետը), որ աստուածութեան հետ խօսած ըլլալուն պատճառաւ ընդունած է անմահութեան շնորհը:

Սոյն պարագայէն օգտուելով բանաստեղծ Օրիորդը, մեր ազգին ճակատագիրն

ալ աշխարհիս վերանորոգութեան հետ կը միացնէ հիւանալի արուեստով մը.

« Դիտանձ ես երբեք լուսեղէն այն փոռ
« քրիկ կէտը՝ որ Մեծ Արջի պոչին կեդրոնը
« կը կազմէ. անունն Ուզոր է, ճաշակը,
« որովհետեւ այս աստղէն է որ անապատի
« ժողովուրդները կը փորձեն իրենց բա-
« րեկամին կամ թշնամոյն տեսութիւնը:
« Քու տեսած երկիրդ ալ այնպէս է. Եր-
« կրաւոր Դրախտը, մարդուն առաջին որ-
« բանը, արշալոյսի և իրկուան զօրը ».

. Hast thou observed
A little point of light beside the star
That forms the centre of the Great Bear's tail?
«Alcorn 'tis named—the Test; for by that star
The dwellers in the desert test the sight
Of friend and foe. Such is this land thou seest.
Earth's Paradise, first dwelling place of man—
The link between the lands of morn and eve.

« Եւ երբ աշխարհ սորվի ճշմարիտ ար-
« զարութիւնը, ու տեսնէ որ Չարը միայն
« չար առաջ կը բերէ՝ այն ատեն այս
« երկրին կոկոնները երկնքի քաղցրիկ
« վարդերէն ալ աւելի պիտի աճին. այն
« ատեն իրենց կենդանարար անուշահո-
« տութիւնը աշխարհիս վրայ պիտի բուր-
« ւ և ազգերն, այն ատեն, ամենասերտ կե-
« պով պիտի միանան իրարու հետ:
« Բայց անիկա տեղի պիտի ունենայ
երբեք. կամ թէ մարդու զաւակները յաւիտ
պիտի իյնան ու ելլեն՝ բայց նորէն իյնալու
համար »...

And when the world has learnt true right-
[teousness,
And seen that evil only brings forth ill,
The blossoms of this land shall grow more
[sweet
Than heaven's roses are. Their perfumes then
Shall steal through all the world with healing
[breath,
And bind the nations in a closer bond.
But will this be? Or will the sons of men
Forever fall and rise, and fall again?

ՍՈՒԽԱ ՍՈՐԿՈՒՅԱ